

Streszczenie rozprawy doktorskiej

„Usądowienie władzy. Przykład Polski”

Rozprawa analizuje proces usądowienia władzy w Polsce. Analiza obejmuje sądy prawa publicznego, tj. sąd konstytucyjny oraz sądy administracyjne, ponieważ to te sądy nabywały najwięcej uprawnień zastrzeżonych dotąd dla władzy ustawodawczej lub wykonawczej. Okres badawczy rozpoczyna się w 1979 r. wraz z początkiem procesu legislacyjnego dotyczącego ustawy o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, a kończy w 2015 r. wraz z przyjęciem nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Analiza prowadzona w rozprawie opiera się na badaniu historii legislacyjnej (unormowań) polskiego sądu konstytucyjnego oraz sądów administracyjnych. Rozprawa zawiera badanie aktów normatywnych regulujących funkcjonowanie obu typów sądów, jak również wszelkie akty je nowelizujące, a także orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące tych aktów normatywnych i ich nowelizacji. Zjawisko usądowienia jest definiowane jako dwuaspektowe. Pierwszy aspekt to transfer kompetencji od władzy ustawodawczej lub władzy wykonawczej do władzy sądowniczej lub tworzenie dla władzy sądowniczej nowych kompetencji, które pozwalają sądownictwu oddziaływać w polu władczym dotąd zastrzeżonym dla legislatywy lub egzekutywy (aspekt formalny usądowienia). Drugi aspekt to tworzenie systemu indywidualnych i organizacyjnych gwarancji niezależności sędziów, która pozwala im używać nowo nadane kompetencje w relatywnie swobodny sposób (aspekt ustrojowy usądowienia). Analizowane zjawisko jest przedstawiane przy użyciu perspektywy dawanej przez założenia teorii zachowania sądowniczego (*theories of judicial behavior*). Rozprawa prezentuje opracowany przez Williama Eskridge'a do opisu interakcji między władzami w Stanach Zjednoczonych schemat gry Sąd/Kongres/Prezydent, w której wskazuje się na potencjał poszczególnych podmiotów do bycia graczami blokującymi (*veto players*). Schemat ten jest zaadaptowany na grunt regulacji prawa polskiego i wykorzystany do pokazania pozycji politycznej Trybunału Konstytucyjnego i jej wzrostu w epoce rozdrobionych parlamentów. Rozprawa przedstawia historię Trybunału Konstytucyjnego oraz sądów administracyjnych od powołania każdego z typów sądów aż do podjętych w 2015 r. działań odwracających częściowo proces usądowienia. Historia tych dwóch typów sądów pokazuje, że proces usądowienia rozpoczął się już w latach 1980-tych, mimo iż Polska była wówczas państwem o ustroju autorytarnym rządzonym przez partię komunistyczną. Wraz z końcem epoki PRL proces usądowienia przyspieszył, kompetencje analizowanych sądów były poszerzane, a ponadto wprowadzano coraz więcej rozwiązań gwarantujących niezależność decyzji sądowych. Wraz z uchwaleniem obecnej Konstytucji RP

zrównano moc orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego z mocą aktów prawa powszechnie obowiązującego. Uprawnienia sądów administracyjnych również zostały poszerzone, ponieważ wyposażono je w kompetencje nie tylko do uchylania niezgodnych z prawem aktów administracyjnych, ale również do ich zmiany, co czyniło je potencjalnie współadministratorami. Najpóźniejszym zdarzeniem opisywanym w rozprawie jest uchwalenie nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w 2015 r., która pozwoliła parlamentowi na *court packing*, stanowiąc wstęp do rozwinięcia się niewiele później kryzysu konstytucyjnego.

Słowa kluczowe

usądowienie, judycjalizacja, sądownictwo administracyjne, Naczelny Sąd Administracyjny, Trybunał Konstytucyjny, gracz blokujący, teorie zachowania sądowniczego